

Najvišji vrh ZDA in Severne Amerike

Če so prve zemljepisnoimenske drobtinice padle z azijske mize, se tokrat selimo na zahodno poloblo. Severna Amerika je bila v preteklosti tudi pri zemljepisnih imenih soočena s številnimi spremembami. Sekundarna kolonizacija celine je povzročila, da so bile številne geografske danosti prvokrat poimenovane, mnoge pa seveda preimenovane. V 15. stoletju in pozneje se ni nihče oziral na pravice domačijskih jezikov in avtohtonih prebivalcev. Podobno se je dogajalo tudi drugod po svetu in v zadnjem desetletju se v imenoslovnih krogih lahko dobi občutek, da stroka skupaj s politiko želi te krivice popraviti. Posebej velik napredek so storili na Novi Zelandiji, kjer sta poleg angleščine uradna jezika od leta 1987 maorščina in od leta 2006 tudi znakovni jezik. Obstajajo pa tudi številni drugi jeziki etničnih manjšin. Zanimiv je zemljevid Jamesa Cooka iz let 1769–1770, ki vsebuje deloma maorska in deloma angleška imena.

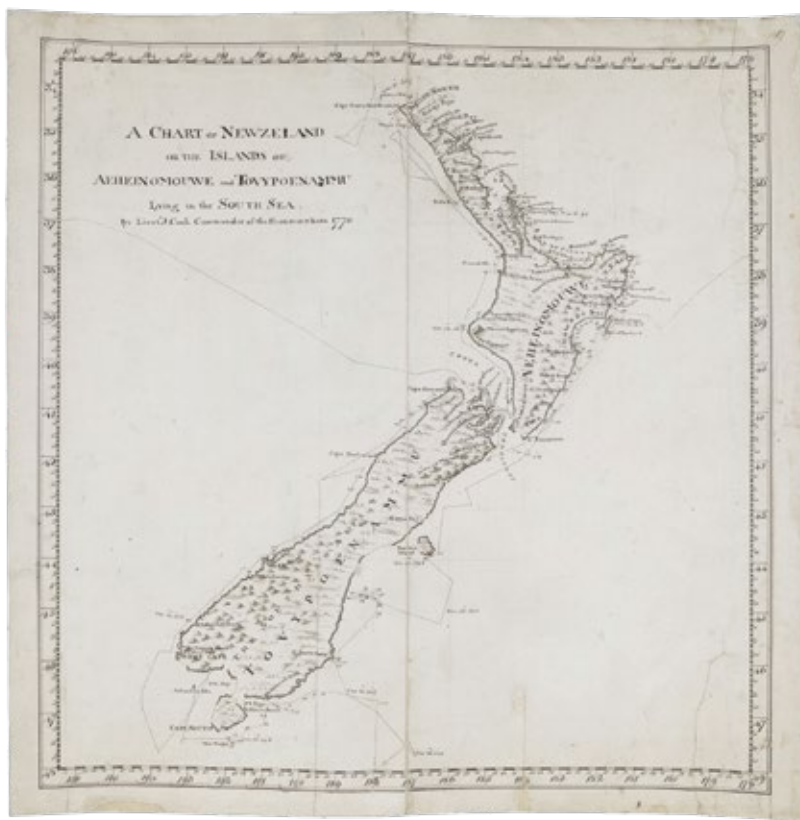
Novozelandskim težnjam sledijo tudi v Kanadi in Združenih državah Amerike. V Kanadi, kjer je Komisija za zemljepisna imena lani praznovala 125-letnico delovanja, je okrog 30.000 zemljepisnih imen, ki izhajajo iz več kot 70-ih različnih domorodnih jezikov. Komisija skuša tovrstna imena ohraniti in v nekaterih primerih so z angleškimi ali francoskimi imeni poimenovane geografske danosti preimenovali v domačijska imena, še nepoimenovanim danostim pa tudi v sodobnosti dajejo imena v jezikih domorodnih

ljudstev. Leta 2017 so na primer v pokrajini Nunavut status uradnosti dodelili 625-im imenom v jeziku inuktitut, enem od inuitskih jezikov v Kanadi. Dodaten izziv so nelatinske zlogovne pisave, značilne za nekatere od teh jezikov. Transliterirano (prečrkovano) ime Killaparrutait je v izvorni pisavi zapisano ᑭᓴᓴᑦᑭᑦᑕᓴᑦ. Jezero KILLSQUAW v pokrajini Saskatchewan, ki so ga domačini dojemali kot zaničujoče (v prevodu namreč pomeni 'Ubij indijansko žensko'), so preimenovali v kikiskitotawānawak iskwēwak, kar v prevodu pomeni 'Spominjajmo se ženskega jezera'.

Številna imena so sicer prevodi domorodnih imen v francoščino ali angleščino, ali pa gre za skrajšano različico domorodnih imen. A s tem so seveda izgubila svoj prvotni pomen (Stories from the Land ... 2023).

Besedo »squaw« so se iz zemljepisnih imen odločili odstraniti tudi v ZDA. Februarja 2022 so predlagali spremembo okrog 660-ih zemljepisnih imen. Imena je pregledala posebna 13-članska delovna skupina, ki jo sestavljajo predstavniki Urada za narodne parke, Urada za indijanske zadeve in nekaterih drugih vladnih služb, ter predlagala spremembe. Besedo »squaw« so v vseh uradnih dokumentih nadomestili s »sq _ _ _«. Člani delovne skupine so

Slika 1: Zemljevid Nove Zelandije iz leta 1769–1770 (vir: British Library).

pripadnike domorodnih plemen prosili za pregled predlaganih sprememb in povratne informacije. Delovna skupina je končne predloge predložila Komisiji ZDA za zemljepisna imena, ki skrbi za standardizacijo zemljepisnih imen na zvezni ravni. Posamezne države (na primer Oregon) so tudi v internih aktih že prepovedale rabo besede »squaw« ali jo kako drugače omejile. V Kaliforniji bodo imena, ki vsebujejo besedo »squaw« spremenili do 1. januarja 2024. Že decembra 2021 je Komisija za zemljepisna imena potrdila spremembo gorskega imena Squaw v Mestaa'chehe, kar pomeni »sova žen-ska«. Gre za ime znane šajenske voditeljice iz 19. stoletja.

Močna so bila tudi prizadevanja za preimenovanje 14.271 čevljev (4350

m) visoke markantne gore Evans, enega od več kot 50 vrhov Skalnega gorovja, ki so zaradi svoje višine v čevljih znani kot »Štirinajstice«. Dvanajsta najvišja gora v zvezni državi Kolorado gora je poimenovana po njenem nekdanjem guvernerju Johnu Evansu, njeno poimenovanje pa je privedlo do pokola okrog 230 nedolžnih pripadnic in pripadnikov plemen Šajenov in Arapahov. 15. septembra 2023 je Komisija ZDA za zemljepisna imena ime gore uradno spremenila v Mount Blue Sky (medmrežje 1).

Do preimenovanj pa ne prihaja le pri zemljepisnih imenih ampak tudi drugod. Mlekarsko podjetje Land O'Lakes je ime Mia in domorodno žensko umaknilo iz logotipa podjetja. Tudi nekatera druga podjetja so spre-

menila blagovne znamke in iz logotipov odstranile sklicevanja na domorodno prebivalstvo (McGreevy 2022).

Zemljepisno ime, ki je bilo v Severni Ameriki deležno kar večkratnih sprememb, pa je ime najvišje gore te celine. Govora bo torej o Denaliju oziroma McKinleyju, kot ga verjetno pozna večina bralk in bralcev. Zanimivo je, da za to ime nimamo slovenskega eksoni-ma (Perko in Kladnik 2017). Goro so domorodna ljudstva v okolici prvotno poimenovala z različnimi imeni. V jeziku kojukon sta se uveljavili imeni **Dinale** oziroma **Denali** (kar v prevodu pomeni 'Najvišji') (Bright 2000), v jeziku denaina pa **Dghelay Ka'a** (kar v prevodu pomeni 'Visoka gora') in je bilo v preteklosti anglicizirano v **Dolei-ka** oziroma **Traleika** (Beckey 1993;

Slika 2: Izrez zemljevida Ferdinanda von Wrangela iz leta 1839, kjer je viden zapis imena Tenada (vir: RareMaps.com).

Slika 3: Denali (vir: ricktravel, Adobe Stock).

Kari in Fall 2003). Prvikrat se ime gore pojavi na zemljevidu Ferdinanda von Wrangela iz leta 1839 kot **Tenada** (Beckey 1993).

V času ruskega lastništva Aljaske med letoma 1799 in 1867 se je uveljavilo ime **Bolshaya Gora**, kar v prevodu pomeni 'Visoka gora' (Orth 1967). Očitno so Rusi poznali etimologijo domorodnega poimenovanja in jo le prenesli v ruski jezik. Prvo angleško poimenovanje gore je bilo **Densmore**. Izhaja iz priimka iskalca zlata Franka Denshmora, vendar se je to ime ohranilo le v pogovornem jeziku in ni bilo nikdar formalizirano (Mount McKinley 2010).

Ime **McKinley** se v virih prvikrat pojavi v časopisu The New York Sun 24. januarja 1897 pod naslovom Discoveries in

Alaska (1896). Avtor članka, William Dickey, je junija 1896 v dolini reke Susitna iskal zlato. V članku je zapisal: »... Naš veliki vrh smo poimenovali Mount McKinley po Williamu McKinleyju iz Ohia, ki je bil nominiran za predsednika, in to je bila prva novica, ki smo jo prejeli na poti iz te čudovite divjine.« (Mills 2009; Dickey 2000). McKinley je bil izvoljen 4. marca 1897 (Gould 1980). Dejansko pa je šlo tudi za ideološko motivirano poimenovanje. Republikanec McKinley je namreč zagovarjal tako imenovani zlati standard (temelj vrednosti valute se vzdržuje v razmerju z določeno količino zlata), kar je zagovarjal tudi Dickey, medtem ko je demokratski predsedniški kandidat William Jennings Bryan propagiral tako imenovani srebrni standard (Mills 2009; Zlati standard 2023).

Z imenoslovnega vidika je zanimivo tudi poročilo Ameriškega geološkega zavoda, ki ga je pripravil Josiah Edward Spurr leta 1900 in v katerem omenja »...orjaško goro, ki jo Američani poznajo kot Mount Allen, Mount McKinley ali Bulshaia, pri čemer je slednje popačenje ruskega pridevnika, ki pomeni 'velik'.« (Spurr 1900). Uradno poimenovanje gore z imenom McKinley sega v leto 1917, ko je predsednik ZDA Woodrow Wilson na predlog kongresa sprejel Zakon o ustanovitvi narodnega parka Mount McKinley na ozemlju Aljaske. S tem so želeli obeležiti spomin na nekdanjega predsednika, ki je bil na začetku svojega drugega mandata, 6. septembra 1901, ustreljen in je 14. septembra za posledicami ran tudi umrl (Public Act No. 353 1917).

Domorodno prebivalstvo Aljaske novega imena ni nikoli uporabljajo. Že leta 1975 je Aljaška komisija za zemljepisna imena ime tamkajšnje najvišje gore spremenila v Denali. Hkrati so zahtevo za spremembo podali tudi na Komisijo ZDA za zemljepisna imena, ki ima pristojnosti na zvezni ravni (Norris 2006; Wyden 2013). Tako se je začela dolgotrajna bitka med zagovorniki imena Denali na eni strani in imena McKinley na drugi, ki je bila polna političnih pregovarjanj in pravnih manevrov, ki so trajali vse do leta 2015.

Najbolj izpostavljen nasprotnik spremembe je bil kongresnik Ralph Regula iz zvezne države Ohio, kjer je McKinley preživel večino svojega življenja. Njegovemu nasprotovanju je prisluhnil tedanji sekretar za notranje zadeve Rogers Morton, v pristojnosti katerega je bila Komisija ZDA za zemljepisna imena. Leta 1977, ko Morton ni bil več sekretar, je Komisija ponovno pripravila predlog, a je kongresnik Regula zbral podpise celotne delegacije iz Ohia, zato sprememba imena ni bila sprejeta (Norris 2006; Mills 2009; New effort ... 2001; Alaska ... 2015).

Kompromisno rešitev dolgotrajnega nesoglasja je nakazala ustanovitev zavarovanega območja Narodni park in rezervat Denali leta 1980, kamor je bil vključen že leta 1917 ustanovljen Narodni park McKinley. Domorodci z Aljaske skupaj s kongresnikom Donom Youngom so bili prepričani, da takšno poimenovanje povzroča le zmedo in se s kompromisno rešitvijo niso strinjali. Vendar je kongresnik

Regula ponovno dosegel, da do spremembe imena gore ni prišlo (Spurr 1900; Eaton 1999; Rizzo 1999; Norris 2006; Mills 2009).

Zagovorniki izvirnega imena so se ponovno aktivirali leta 2009, ko se je kongresnik Regula upokojil. Podprl jih je tudi predstavnik zvezne države Aljaska Scott Kawasaki (Delbridge 2009). Sprožene aktivnosti sta zatrla kongresnika iz Ohia, naslednika Regule Betty Sutton in Tim Ryan (To provide ... 2009). Prve spodbudne novice za domorodno prebivalstvo na Aljaski so prišle v začetku leta 2015, ko je aljaška senatorka Lisa Murkowski ponovno predlagala spremembo imena, čemur v Uradu za narodne parke niso nasprotovali (Helsel 2015).

Aktivnosti so se nadaljevale in Sally Jewell, sekretarka za notranje zadeve v času Obamove administracije, je 30. avgusta 2015 napovedala preimeno vanje gore v Denali. Njena odločitev je temeljila na podlagi zveznega zakona, ki ji kot notranji ministrici omogoča, da poimenuje geografske danosti, če Komisija ZDA za zemljepisna imena ne ukrepa v „razumnem“ roku. V intervjujih je navedla, da Komisija glede te zadeve ni ukrepala štiri desetletja, kar je nerazumno dolgo (Campbell 2015; Korte 2015; Lederman in Thiessen 2015; Martinson 2015; Change of the ... 2015). Ministričina napoved se je zgodila dan pred prvim obiskom predsednika Baracka Obame na Aljaski (Obama najvišji vrh ZDA ... 2015).

Odzivi na uradno preimenovanje so bili seveda različni. Zgražanja na eni

strani, predvsem nekaterih republikancev iz Ohia, ki jih je Obama globoko razočaral – nekdanji kongresnik Regula ga je celo označil za diktatorja, in zadovoljstvo na drugi, predvsem guvernerja Aljaske Billa Walkerja in senatorke Lise Murkowski. Z odločitvijo Obame so bili zadovoljni celo nekateri republikanci, na primer aljaški senator Dan Sullivan, rojen v zvezni državi Ohio. Seveda pa je svoj lonček pri tej zadevi pristavil tudi predsedniški kandidat republikancev Donald Trump, ki je napovedal, da bo v primeri izvolitve Obamovo odločitev preklical (Cama 2015; Schuppe 2015; Torry 2015). Kot pa kaže, tega ni storil. Še dobro, saj bi bil v nasprotnem primeru seznam njegovih nerazumnih odločitev še za eno vrstico daljši.

Na koncu omenimo še to, da ima gora (slika 3) dejansko dva vrhova, severnega in južnega. Leta 1965 ju je tedanji ameriški predsednik Lyndon Baines Johnson v čast premierja Združenega kraljestva Winstona Churchilla imenoval za Churchilllova vrhova (Statement by the ... 1965).

Primer poimenovanja najvišje gore Združenih držav in Severne Amerike razkriva, kako pestro paleto funkcij imajo zemljepisna imena, in kako hitro se ta lahko znajdejo tudi v vlogi politične propagande. Dolgo časa je moralo preteči, da je prevladal razum, in da izvirno ime lahko ponovno zrcali kulturno identiteto tega prostora.

dr. Matjaž Geršič

ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Viri in literatura

- Alaska's majestic mountain 2001. Medmrežje: <https://web.archive.org/eb/20150924163614/http://www.highbeam.com/doc/1G1-77435669.html> (18. 6. 2023).
- Beckey, F. 1993: Mount McKinley: Icy Crown of North America. Seattle.
- Bright, W. 2000: Native American Placenames of the United States. Norman.
- Cama, T. 2015: Trump pledges to reverse Obama's mountain renaming. The Hill. Medmrežje: <https://thehill.com/policy/energy-environment/252380-trump-pledges-to-reverse-obamas-mountain-renaming/> (18. 6. 2023).
- Campbell, J. 2015: Old Name Officially Returns to Nation's Highest Peak. U.S. Board on Geographic Names (U.S. Geological Survey). Medmrežje: <https://www.usgs.gov/news/featured-story/old-name-officially-returns-nations-highest-peak> (18. 6. 2023).
- Change of the Name of Mount McKinley to Denali 2015. Order number 3337. The Secretary of the Interior Washington. Medmrežje: <https://www.doi.gov/sites/doi.gov/files/elips/documents/3337%20-%20Changing%20the%20Name%20of%20Mount%20McKinley%20to%20Denali.pdf> (18. 6. 2023).
- Delbridge, R. 2009: Fairbanks Lawmaker Wants to Rename Mt. McKinley. Daily News – Miner. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20090217061925/http://newsminer.com/news/2009/feb/10/fairbanks-rep-wants-rename-mt-mckinley/> (18. 6. 2023).
- Dickey, W. A. 2000: Discoveries in Alaska. Denali: A Literary Anthology. Seattle.
- Eaton, S. 1999: Mount McKinley Moniker Debated -- Lawmaker: Peak Should Bear Alaska Native Name. The Seattle Times. Medmrežje: <https://archive.seattletimes.com/archive/?date=19990520&slug=2961752> (18. 6. 2023).
- Gould, L. 1980: The Presidency of William McKinley. American Presidency. Lawrence.
- Helsel, P. 2015: Mount McKinley Name Change: Park Service 'Does Not Object' to Denali. News. Medmrežje: <https://www.nbcnews.com/news/us-news/parks-service-does-not-object-bill-rename-mount-mckinley-n373426> (18. 6. 2023).
- Kari, J., Fall, J. A. 2003: Shem Pete's Alaska: The Territory of the Upper Cook Inlet Dena'ina. Fairbanks.
- Korte, G. 2015: Obama administration renames Mount McKinley to Denali. USA Today. Medmrežje: <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2015/08/30/obama-rename-nations-tallest-mountain/71426656/> (18. 6. 2023).
- Lederman, J., Thiessen, M. 2015: White House Says Mount McKinley to Be Renamed Denali. ABC News. Medmrežje: <https://www.voanews.com/a/ap-white-house-mt-mckinley-to-be-renamed-denali/2938968.html> (18. 6. 2023).
- Martinson, E. 2015: McKinley no more: North America's tallest peak to be renamed Denali. Anchorage Daily News. Medmrežje: <https://www.adn.com/president-obama-in-alaska/article/it-s-official-it-s-denali/2015/08/30/> (18. 6. 2023).
- McGreevy, N. 2022: U.S. Will Rename 660 Mountains, Rivers and More to Remove Racist Word. Smithsonian Magazine. Medmrežje: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/more-than-600-places-in-the-us-will-remove-racist-slur-from-their-names-180979733/> (17. 6. 2023).
- Medmrežje 1: https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Blue_Sky (30. 10. 2023).
- Mills, B. 2009: Mount McKinley name change gets new wave of support. Daily News – Miner. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20090225122010/http://newsminer.com/news/2009/feb/22/mount-mckinley-name-change-gets-new-wave-support> (17. 6. 2023).
- Mount McKinley 2010. Geographic Names Information System.
- New effort to rename mountain Denali 2001. Medmrežje: https://web.archive.org/web/20110811200425/http://juneauempire.com/stories/082001/sta_denali.shtml (18. 6. 2023).
- Norris, F. 2006: New Highway Impacts and the Park Expansion Process. Crown Jewel of the North: An Administrative History of Denali National Park and Preserve, I.
- Obama najvišji vrh ZDA McKinley poimenoval po starem – Denali, 2015. Dnevnik. Medmrežje: <https://www.dnevnik.si/1042719476> (18. 6. 2023).
- Orth, D. J. 1967: „McKinley, Mount“. Dictionary of Alaska place names. Washington.
- Perko, D., Kladnik, D. 2017: Slovenian exonyms in North America. Acta geographica Slovenica 57-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.4777>.
- Public Act No. 353 1917: U.S. Statutes at Large, An Act To establish the Mount McKinley National Park, in the Territory of Alaska, S. 5716, 26. 2. 1917. Medmrežje: <http://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=amrvl&fileName=vl127/amrvl127.db&recNum=0&itemLink=r?ammem/AMALL:@field%28NUMBER+@band%28amrvl%20vl127%29%29&linkText=0> (17. 6. 2023).
- Rizzo, K. 1999: Mount McKinley Remains Named Mount McKinley. The Bryan Times 51-7. Medmrežje: <https://news.google.com/newspapers?id=TrgKAAAIAIAJ&pg=5282%2C797692> (18. 6. 2023).
- Schuppe, J. 2015: Mt. McKinley to Denali: How A Mountain's Renaming Got Tied Up in Politics. NBC News. Medmrežje: <https://www.nbcnews.com/news/us-news/mckinley-denali-how-mountains-renaming-got-tied-politics-n418811> (18. 6. 2023).
- Spurr, J. E. 1900: A reconnaissance in Southwestern Alaska in 1898. Annual report 20-VII. Medmrežje: <https://pubs.usgs.gov/ar/20-7/report.pdf#page=47> (17. 6. 2023).
- Statement by the President Designating Two Peaks of Mount McKinley in Honor of Sir Winston Churchill, 1965. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20160216052224/http://www.presidency.ucs.edu/ws/?pid=27333> (18. 6. 2023).
- Stories from the Land: Indigenous Place Names in Canada 2023. Medmrežje: <https://maps.canada.ca/journal/content-en.html?lang=en&appid=0e585399e9474ccf932104a239d90652&appidalt=11756f2e3c45acd214f950cf1e2f7d> (17. 6. 2023).
- To provide for the retention of the name of Mount McKinley, 2009. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20120328130349/http://www.opencongress.org/bill/111-h229/text> (18. 6. 2023).
- Torry, J. 2015: Obama a 'dictator,' says ex-Ohio congressman after Mount McKinley name change. The Columbus Dispatch. Medmrežje: <https://eu.dispatch.com/story/news/politics/2015/08/31/obama-dictator-says-ex-ohio/23631595007/> (18. 6. 2023).
- Wyden, R. 2013: Designation of Denali in the State of Alaska. Medmrežje: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CRPT-113spt93/html/CRPT-113spt93.htm> (17. 6. 2023).
- Zlati standard 2023. Medmrežje: <https://elementum.si/zlati-standard-sistem-pravicnosti/> (17. 6. 2023).